

A. STROBBE

**DE ST.-SEBASTIAANGILDE
IN POEKE EN LOTENHULLE**

DE ST.-SEBASTIAANGILDE IN POEKE EN LOTENHULLE

Bij de kaptfoto.

In de hal van het huis van Lea en Nelly De Meyer, Lodorp 44, vroeger herberg „Het Zangershof”, bevinden zich twee muurschilderingen.

Op een van die muurschilderingen staat de gaaisprange van de Sint-Sebastiaangilde afgebeeld.

Op de voorgrond bemerk je rechts de Boterstraat, de Pluimstede-hoeve, het huis van dokter Claerhout en de gaaisprange. Links de pastorie en de kerk.

(Bron Lea en Nelly De Meyer)

*Uitgegeven door de heemkundige kring „Het Land van Nevele”,
het Davidsfonds Lotenhulle en Poeke en de St.-Sebastiaan - Vrije Lotenhulle.
Nevele, 1990*

1. SCHETS VAN DE VLAAMSE SCHUTTERSGLDEN.¹

De schuttersgilden ontstonden in Vlaanderen eind 13e begin 14e eeuw. Ze bestonden uit een groep burgers die van hun plaatselijke vorst of van hun gemeentelijke overheid de toelating kregen om met wapens, d.w.z. met de handboog of de kruisboog te oefenen. Het oorspronkelijke doel van de schuttersgilden bestond waarschijnlijk in het beveiligen van de burcht van de heer of van de eigen stad. In ruil voor hun inzet kregen de gildeleden bepaalde voorrechten zoals een vergoeding voor kleding, soldij bij wachtdienst, de beschikking over een oefenterrein enz... Zoals het in de feodale traditie paste, zwoeren ze ook een eed van trouw aan de plaatselijke heer of aan de stedelijke overheid.

De kruisboogschuttersgilden die Sint-Joris als patroonheilige vereerden, bezitten de oudste oorkonden. De oorkonden van de handbooggilden zijn meestal van jongere datum. Toch veronderstelt men dat de handbooggilden - zeker op het platteland - de oudste boogschuttersgilden zijn. Een handboog kostte immers minder en was daardoor meer verspreid onder de gewone volksmensen.

De handboog- of hagewipschutters schoten aanvankelijk naar een wip die uit de galgaten van de plaatselijke kerktoren stak. Doordat de pijlen soms schade aanrichtten aan de toren of aan het dak van de kerk, verhuisde de wip naar de plaatselijke windmolen. Maar ook hier veroorzaakten de pijlen uiteraard schade aan de houten windreuzen. Een volgende stap bestond in het oprichten van een vrijstaande gaaisprange of wip, aanvankelijk in het dorpscentrum, later op een wipweide buiten het dorpscentrum. De evolutie van de bewapening na de middeleeuwen had er ondertussen voor gezorgd dat de handboogschutters geen militaire rol van betekenis meer speelden. De schuttersgilden hadden alleen nog een feestelijke, folkloristische betekenis. De gildeleden bestonden wel vaak uit leden van voornamelijk families die van vader op zoon de gilde in stand hielden. Verscheidene familienamen vinden hun oorsprong in het gildewezen, o.a. de Deken, de Keyser, de Coninck, de Schutter of Knaepen zijn typische voorbeelden. De traditie wilde dat een hoofdmans voor het leven gekozen werd.

¹ R.RUYS, *Schatten van Oostvlaamse schuttersgilden*, Catalogus bij de tentoonstelling van de Kredietbank, Gent, 1983.

De handboogschutters van Sint-Sebastiaan Vrije Lotenhulle dragen hun gildebroeder Jules Coussens ten grave in Landegem (± 1985). V.l.n.r. Marcel Maenhout, Arthur Van de Walle, Ernest Verschaeve, Emiel Bekaert, Adrien Christiaens, hoofdmans Georges Verbanck en mevrouw Van Zele. (Foto G.Verbanck)

Aanvankelijk hadden de schuttersgilden nauwe banden met de kerk: soms hadden ze een eigen gildealtaar in een zijkapel, ze stapten mee op in processies en bij het afsterven van een gildebroeder droegen een aantal schutters de lijkbaar in de lijkstoet. Alle overleden leden werden herdacht in een jaarmis voor de afgestorven leden.

Op de feestdag van de patroonheilige werd telkenjare het teerfeest gehouden. Vroeger was het "teren" of feesten bijzaak maar hoe langer hoe meer groeide dit teerfeest uit tot een eet- en drinkfestijn dat soms drie dagen duurde.

Een andere belangrijke activiteit van de gilde was de konings-schieting. De aankondiging gebeurde met een beschrijfbrief, de wip werd herschilderd, men bestelde het koningsmaal, men duidde een schuttersmaagd aan, men loste ereschoten met een kanon en men liet trommelaars de trommels roffelen en vendelzwaaiers hun vlaggen zwaaien ter ere van de nieuwe koning. Wie de oppergaai afschoot, was automatisch koning. Hij ontving dan de gildebreuk die tijdens de koningsschieting als inzet steeds onderaan de wip opgesteld stond. Algemeen wordt aangenomen dat deze gildebreuken imitaties zijn van ordekettingen die typisch waren voor middeleeuwse genootschappen, bvb. de bekende "Orde van het Gulden Vlies". Tot besluit van het koningsfeest stapten de gildebroeders in stoet naar het gildehuis voor het feestelijk koningsmaal.

Naast de koningsschieting hadden ook één of meer speciale prijsschietingen plaats waaraan de schutters van andere gilden mochten deelnemen. De prijzen bestonden meestal uit tinnen of aarden schotels, bekers of zilveren bestek.

De recrutering van de leden gebeurde vroeger op voordracht van reeds bestaande leden. Dit had tot gevolg dat sommige gilden zich beperkten tot bepaalde sociale groepen. De Sint-Sebastiaangilde van Poeke-Lotenhulle heeft lange tijd zo'n gesloten karakter gehad.

De democratisering van de maatschappij in de loop van deze eeuw heeft er geleidelijk aan voor gezorgd dat de meeste gilden in Vlaanderen op de dag van vandaag democratisch samengesteld zijn. Men treft er notabelen aan naast gewone burgers van alle slag. Zo past het het ware broederschap !

2. DE HANDBOOGGILDE SINT-SEBASTIAAN.

1. De stichting.

De handbooggilde Sint-Sebastiaan is een vereniging met een oude traditie. Ze werd gesticht in 1851 door de baron van het kasteel van Poeke. Aanvankelijk hoorde de vereniging thuis in Poeke. Het reglement zegt woordelijk: "Reglement van het gilde van den handboog ingesteld binnen de gemeente van Poucques, provincie Oostvlaanderen onder de bescherming van Den Heyligen Sebastiaan".

Een dergelijke schuttersgilde met haar jaarlijks schuttersfeest roept uiteraard herinneringen op aan de krijgs- en jachttraditie die eigen was aan adellijke standen. Het is niet verwonderlijk dat baron Constantin-Adolf de Preud'homme d'Hailly de Nieupoort zo'n vereniging oprichtte want hij stond bekend als een verwoed jager. Hij had de gewoonte zijn jachtwapens in Parijs te kopen. Tijdens het jachtseizoen huurde en bewoonde hij het kasteel van Vosselare om er te kunnen jagen.¹

We veronderstellen dat hij dit deed omdat het kasteelpark van Poeke niet uitgestrekt genoeg was.

Een schuttersgilde sloot dus goed aan bij de liefhebberij van de baron. De schietingen betekenden voor hem waarschijnlijk een uitgelezen kans om zijn schutterstalenten te demonstreren. De zomerse wedstrijden waren wellicht ook bedoeld als een geschikte voorbereiding voor het jachtseizoen in de herfst.

De wipweide, waar de wip of gaaisprange stond opgesteld, bevond zich in het kasteelpark. Waarschijnlijk aan de achterzijde van het kasteel waar er vrije ruimte in overvloed was.

De voertaal van de eerste leden was het Frans. Alle verslagen in het kasboek tot 1900 zijn uitsluitend in het Frans gesteld. Tussen 1900 en 1914 heeft er een geleidelijke overgang plaats van het Frans naar het Nederlands. Na de Eerste Wereldoorlog zijn alle verslagen uitsluitend in het Nederlands opgesteld. Het kasboek weerspiegelt dus vrij getrouw de taalevolutie van de hogere burgerij in onze streek.

¹. I.HOSTE & L.STOCKMAN, De geschiedenis van Poeke, p. 262.

Het gildebestuur van 1851 bestond uit een hoofdman, baron Constantin-Adolf de Nieuport, een deken, notaris Joseph de Keyser van Lotenhulle, een secretaris, August Pypaert, een particulier uit Vinkt en een koning, dokter Bruno Slock uit Ruiselede. Wie op de jaarlijkse koningsschietsing de hoofdvogel afschoot, was koning voor de duur van een jaar.

De ledenlijst van 1851 vermeldt 16 namen van notabelen die hoofdzakelijk uit omliggende Oost- en Westvlaamse dorpen afkomstig waren. Behalve de hierboven vermelde bestuursleden betaalden volgende notabelen hun ledenbijdrage van 6 francs: Alfred de Nieuport (Poeke), Hyppolite Pypaert (Vinkt), Auguste Vandeveld (Lotenhulle), Adolf van Hulle (Lotenhulle), Bernard Dierick (Nevele), August van Wambeke (Aarsele), Jean Van Pamel (Poeke), Ben. Van Outrive, B. Van der Beeken, Amand de Leu, François De Graet en Jules Huytens. Deze leden waren notarissen, advocaten, burgemeesters, dokters, fabrikanten, negotianten, brouwers, stokers, renteniers e.a. In één woord, vertegenwoordigers van de typisch negentiende-eeuwse, welgestelde, politiek liberaal getinte plattelandselite.

De jaarlijkse koningsschietsing, voorbehouden aan de leden, had oorspronkelijk plaats op de tweede dinsdag van juli om 4 uur in de namiddag. De jaarlijkse prijschietsing, ook toegankelijk voor gildeleden van elders, greep plaats op de tweede dinsdag van augustus op hetzelfde uur. De prijzen mochten nooit de waarde van 40 frank overstijgen wat toch geen onaanzienlijk bedrag was voor die tijd. Het patroonsfeest van Sint-Sebastiaan werd jaarlijks gevierd op de tweede dinsdag van de maand november om 5 uur in de namiddag in het gildehuis. Dit gildehuis was de vroegere herberg "De Galleye", die in 1786 door de baron van Poeke aan pachter Jacobus Van Paemele verkocht werd. Deze herberg deed ook dienst als wethuis of gemeentehuis¹. Op het patroonsfeest werden de zaken van inwendige orde geregeld. Het jaarlijks lidgeld werd traditioneel geïnd op de dag van de koningsschietsing. In de loop van de zomer organiseerde de gilde één, soms twee prijschietsingen per jaar. Na de schietsingen kwamen de schutters samen voor een banket. De gilde betaalde dan 3 frank per ingeschreven lid voor de "teere". In geval van "grootere teere" vereffenden de aanwezige leden de rest van de onkosten.

¹. HOSTE I. & STOCKMAN L., Geschiedenis van Poeke, 1985, pp. 93 en 466.

"Poekeplaats" met rechts op de foto de herberg "Het Gemeentehuis". Deze herberg was het gildehuis van de handboogschutters. (Foto A.Leman)

Vermelden we terloops dat er in Poeke in 1864 nog een tweede schuttersmaatschappij was, die waarschijnlijk dezelfde wipweide gebruikte. Deze "Société de l'Union" had - zoals de naam aangeeft - eveneens een franstalig cachet. De hertog van Brabant was erevoorzitter, de graaf van Vlaanderen was deken en de zoon van de baron, Alfred de Preud'homme d'Hailly de Nieupoort, was voorzitter. Deze schuttersgilde telde 19 leden. Het feit dat de zoon van de baron voorzitter was, doet ons veronderstellen dat beide verenigingen dezelfde gaaisprange of wip gebruikten die opgesteld stond achter het kasteel in het park.

De vermelding dat een bakker van Poeke, Eduard van Severen, lid was van deze société wijst erop dat de leden ervan eerder middenstanders waren of behoorden tot de kleine burgerij. Oudere mensen van Poeke weten nog goed dat de wipweide van de handboogschutters achter het Klein Kasteeltje in de Knokstraat lag. We kunnen veronderstellen dat de jonggebleven eigenares Isabelle de Preud'homme d'Hailly deze weide achter haar woning ter beschikking stelde van de société vanaf 1872, toen de gaaisprange uit het kasteelpark moest verdwijnen. Ze gaf wellicht haar toestemming omdat haar broer Alfred en omdat jarenlang de voorzitter geweest was van de société de l'union en omdat zijzelf wellicht enkele Poekse leden kende die haar om deze gunst verzocht hebben. De Sint-Sebastiaangilde zelf, die op dat moment veel Lotenhullenaars telde, is hoogstwaarschijnlijk in hetzelfde jaar 1872 naar Lotenhulle verhuisd.

2. De schietingen.

Voorbereidselen.

Vooraf willen we erop wijzen dat we de meeste gegevens omtrent de Gilde haalden uit het nauwkeurig bijgehouden kasboek. Voorzitter Georges Verbanck van Sint-Sebastiaan Vrije-Lotenhulle stelde ons dit document spontaan ter beschikking. Zelf ontving hij het kasboek van Robert Buysse, een vroeger lid van de Gilde, afkomstig uit Tielt. De oorspronkelijke breuk en de vlag bestaan nog ergens, maar niemand weet waar of bij wie. De reglementen van de Gilde stellen ons in staat een overzicht van de belangrijkste activiteiten van de Gilde te reconstrueren.

Over het algemeen kwam de bestuursploeg in het voorjaar samen in het Gildehuis om het programma van de schuttersactiviteiten op te stellen. Er moesten heel wat praktische zaken geregeld worden: het schilderen

of herstellen van de gaaisprange door plaatselijke ambachtslui, het versturen van een schriftelijke uitnodiging naar de leden, de aankoop van poeder voor de kanonniers, de aankoop van bloemen, gaaien en "insignes d'honneurs en argent". De koning van de Gilde moest telkens de prijzen kopen voor de prijschiëting. De knaap van de Gilde - in de beginjaren was dat een zekere Charles-Louis Van De Voorde - moest ervoor zorgen dat er voldoende gaaien en vogels waren. Hij was ook verantwoordelijk voor de voorbereiding en het praktisch verloop van de schietingen. Hij kreeg daarvoor een vast bedrag van 6 frank per jaar. Zelf was hij echter geen lid van de Gilde.

In juli had de koningsschiëting plaats. Deze was uitsluitend voorbehouden aan de leden van de eigen Gilde. Dit was de eerste ledenactiviteit van het jaar. Tijdens en na de schiëting werd er gegeten en gedronken in het Gildehuis bij de weduwe Van Paemel. Meestal betaalden de leden bij die gelegenheid hun lidgeld.

In augustus had een tweede schiëting plaats, de prijschiëting. Op deze schiëting werden ook vreemde schutters uitgenodigd. Die dongen dan, samen met de plaatselijke Gildeleden, mee naar een zevental waardevolle prijzen in natura alsmede naar eretekens. Er kwamen vaak meer dan 100 schutters af op deze "grand tir" van augustus.

We kunnen veronderstellen dat zo'n prijschiëting een sportieve reünie was van de "high society" van die tijd. Op de schiëting van 25 juli 1852 waren 194 vreemde schutters aanwezig, die elk 2 frank inleggeld betaalden. Ook de toeschouwers (dames, familieleden en vrienden) die meekwamen om te supporteren, moesten betalen. In 1852 bracht de "entrée du parc" 148 frank op. Het ligt voor de hand dat de schutters van de Sint-Sebastiaangilde op andere zomerdagen aan de prijschiëtingen in andere gemeenten deelnamen. Tijdens de schiëting werd er een beetje gegeten en gedronken en na de schiëting trokken de schutters telkens naar het Gildehuis. Daar werd traditiegetrouw een banket gehouden dat waarschijnlijk tot in de late uurtjes uitliep. In 1852 bijvoorbeeld vermeldt het kasboek volgende uitgaven voor het banket:

- 53 flacons de vin: 106 fr.
- 3 flacons de champagne: 21 fr.
- 30 tartes à 20 centimes: 6 fr.
- 6 verres d'eau sucrée: 0,60 fr.

De maaltijd zelf was aanvankelijk vrij eenvoudig: er werd 9 frank betaald voor hesp en 1,50 frank voor 3 broden.

In de loop van de eropvolgende jaren werd het banket heel wat copieuzer. De gilde moest toen niet op een frank kijken want de kastoestand was zeer gezond. Er was telkens een batig saldo. Het bestuur zorgde ervoor dat al de mensen, verantwoordelijk voor het banket, op voorhand wisten wat er te gebeuren stond.

Ook de prijsschietingen zelf vergden telkens een hele reeks voorbereidselen. Zoals we hierboven reeds vermeldden, hadden de schietingen in het unieke kader van het kasteelpark plaats.

Er werden soms tot twintig "gardiens" ingehuurd die de parkwachters moesten bijstaan bij de controle van de "privacy" van het gebeuren. Zij moesten ongewenste toeschouwers op veilige afstand houden. Liet men iedereen zomaar toe, dan hadden de met krachtige snelheid neervallende pijlen zeker mensen verwond. Het publiek bleef dus best op een veilige afstand. Alleen het betalende, uitgelezen publiek kon vanonder een speciaal opgetrokken tent de schuttersactiviteiten van dichtbij volgen. Het gewone volk van Poeke en Lotenhulle moest er waarschijnlijk genoeg mee nemen vanuit de verte toe te kijken. Wellicht zagen ze van buiten het park de pijlen de hoogte inzoeven. Ze zullen ongetwijfeld meegejuicht hebben wanneer iemand de hoofd- of zijgaai afschoot.

De pijlen moesten telkens opnieuw door "ramasseurs de flèches" (= pijlenrapers) naar de schutters teruggebracht worden. Een tiental aangeduide jongens deden dit werkje graag tegen de vergoeding van 1 frank per schieting. Zij waren immers - in tegenstelling met hun kameraden die van verre moesten toekijken - bevoorrechte getuigen. Zowel jong als oud in Poeke en Lotenhulle wilde zonder twijfel een glimp opvangen van dit uitzonderlijk jaarlijks weerkerend spektakel. Andere vaste krachten die een vlot schuttersfeest garandeerden waren de "crieurs" en de "tourneurs des planches". Zij waren telkens verantwoordelijk voor een vlot praktisch verloop en voor een duidelijk overzicht van de schieting zelf. De functie van de "crieur" of roeper

bestond erin de peletons⁴ beurtelings op te roepen hun plaats in te nemen onder de gaaisprange.

Zij kregen voor hun werk 2 frank per schieting uitbetaald. Sommige middenstanders, vooral timmerlui, schilders of metselaars van Poeke of Lotenhulle, moesten zorgen voor het in orde brengen van de gaaisprange, voor het optimmeren van een podium voor de toeschouwers, het optrekken van een tent voor de op hun beurt wachtende schutters, het aanbrengen van afsluitingen en andere klusjes die een vlot verloop van de schieting garandeerden.

De zogenaamde "knaap", Charles-Louis Van de Voorde, droeg de eindverantwoordelijkheid. Voor zijn moeite kreeg hij een vast jaarbedrag van 20 frank in 1865.

Een ander aspect van de prijsschieting waren de prijzen. Deze werden in principe aangekocht door de schutterskoning van de gilde. Ze bestonden uit borden, vazen, inktpotten, sigaredozen, koffie- en theeserviezen, karaffen, glazen, schenkbladen en dergelijke meer. De prijzen werden aangekocht in grote handelszaken in Brussel of in Gent. In 1888 bijvoorbeeld gebeurde de "achat des prix chez Bevernage à Gand".

De hiernavolgende prijzen werden door een "voiturier" naar Lotenhulle gevoerd. Naast de prijzen staat vermeld wie ze won en wat hun waarde was:

1. une coupe à fruits - Mr. Debeil, roi, 1er prix 21,00 fr.
2. une coupe à fruits - Mr. Chs. Hulin, 6me prix 5,00 fr.
3. une coupe à fruits - Mr. Chs Deweerdt, 7me prix 4,50 fr.
4. une table servante - Mr. Pussemier, 3me prix 14,00 fr.
5. un sous plat avec timbre - Mr. Vander Heyde, 2me prix 15,00 fr.

⁴ Een peleton bestond uit de aanwezige leden van een bepaalde gilde. Elk peleton lootte vóór het begin van de schieting een nummer volgens hetwelk de schieting verliep. De naam met het cijfer van ieder peleton werd op een stuk plank geschreven zodat iedereen kon meevolgen wanneer het zijn beurt was. Wanneer men de plank (om)draaide was een nieuwe groep aan de beurt, vandaar de naam "tourneur des planches".

6.	une garniture de lavabo - Mr. Braet, 4me prix	12,00 fr.
7.	une paire cannettes en cuivre - Mr. Tuytschaever, 5me prix	10,50 fr.
		82,00 fr.
	10%	-8,20 fr.
		73,80 fr.
8.	une surprise gratis - Mr. Ern. Snoeck, 8me prix	

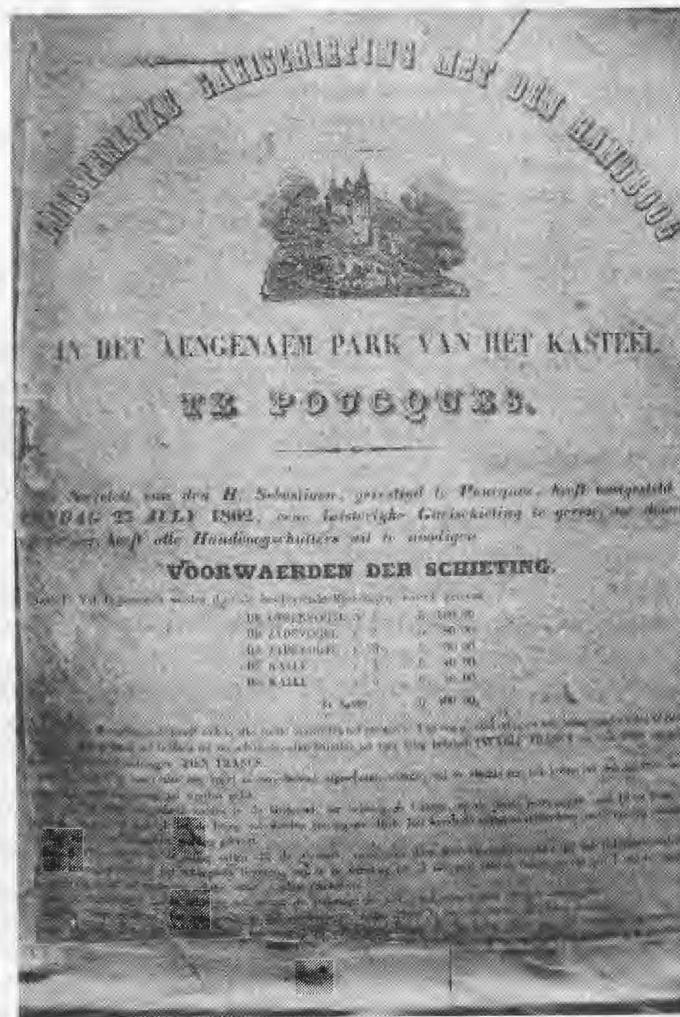
Op de jaarlijkse prijschiëting kwamen de leden van andere gilden vaak in groten getale af.

In 1852 dongen er 194 vreemde schutters mee, in 1862 slechts 59, in 1872 65 en in 1882 bedroeg hun aantal 108. Al die schutters moesten een "entrée" van 2 fr. betalen om mee te mogen schieten.

Weken op voorhand reeds verwittigde het bestuur de leden van de eigen gilde door middel van een brief. De leden van andere gilden konden de aankondiging en de voorwaarden van de schiëting lezen in verschillende bladen: in "De Zondagsbode" van Gent, in "De Tieltsche Bode" en in "De ware Schutter", wellicht het lijfblad van de schuttersgilden in die tijd. De kranten lieten zich daarvoor goed betalen want zo'n aankondiging in "De Zondagsbode" kostte in 1867 26,50 frank. Een andere manier om enige tijd vooraf de mensen op de hoogte te brengen, bestond in het drukken van affiches. Die werden dan uitgehangen in de belangrijkste herbergen van de streek.

Bij toeval ontdekten we bij Maria Verstraete in Poeke een van die affiches uit 1862. De affiche diende als achterste schutblad van een kader met een afbeelding van de lijdende Christus.

De schiëting had toen plaats onder volgende voorwaarden:

Affiche voor een schiëting van de Sint-Sebastiaangilde in Poeke in het jaar 1862.

*Luisterlijke Gaeischiëting met den handboog
in het aengenaem park van het kasteel
te Poucques*

De sociëteit van den H. Sebastiaen, gevestigd te Poucques, heeft vastgesteld op Zondag 27 july 1862, eene luisterlijke Gaeischiëting te geven, tot dewelke zij de eer heeft alle Handboogschutters uit te noodigen.

Voorwaarden der Schiëting

Art.1. Vijf oppervogels worden door de beschrijvende Maetschappij vooruit gegeven:

De oppervogel n ^o 1.:	fr. 160.00
De zijdevogel n ^o 2.:	fr. 80.00
De zijdevogel n ^o 3.:	fr. 80.00
De kalle n ^o 4.:	fr. 40.00
De kalle n ^o 5.:	fr. 40.00
Te samen ...fr. 400.00	

Art.2. De Maetschappij behoudt zich in elke ronde te schiëten het peloton nr. 1. en een peleton op beurt van loting zonder inleg te betalen.

Art.3. Elk peleton zal bestaen uit zes schutters ; elke schutter zal voor inleg betalen twaelf francs en voor ieder afgeschoten kleinen vogel terug ontvangen tien francs.

Art.4. Indien er meer dan één vogel in eene scheut afgeschoten wierde, zal er slechts één ten keuze van den schutter worden uitbetaald ; voor de overige zal worden gelot.

Art.5. De inleg zal gedaen worden in de gildezael, ter herberg de Casino op de Plaets te Poucques, van 12 tot 2 ure 's namiddags, waerna er dadelijk tot de loting zal worden overgegaen. De te laet komende schutters zullen naer mate zij zich aanbieden, aen het einder der lotingslijst worden gebragt.

Art.6. Onmiddelijk na de loting zullen alle de schutters, voorgegaen door muziekgenootschappen, uit het gildehuis vertrekken en zich stoetsgewijze naar het schiëtlein begeven, om er de schiëting ten drie ure juist aen te vangen en ze ten 7 ure te eindigen.

De ingegane beurt of ronde zal echter voluit worden geschoten.

Art.7. Onmiddelijk na de schiëting zal er tot de verloting der niet afgeschoten vogels worden overgegaen.

Art.8. Twee peletons het schiëtende en het opgeroepene zullen alleen in het schiëtpark toegelaten worden.

Art.9. Eene Commissie, samengesteld uit twee leden onzer maetschappij en drij leden door ons uit vreemde medeschiëtende maetschappijen te benoemen, zal over alle geschillen die buiten verwachting zouden kunnen ontstaan, zonder beroep beslissen. Bij elke ronde zal er een kanonscheut gelost worden, ten einde de heeren schutters, die gedurende de schiëting het park begeeren te bewandelen, te verwittigen. Verscheidene toonkunstgenootschappen zullen gedurende het schiëtspel muziekstukken uitoefenen.

De mensen van Poeke en van de onliggende gemeenten werden ook mondeling op de hoogte gebracht. Het waren de "champetters" die op zondag na de mis vanop een pui of vanuit het uitleeshuisje de schiëting omriepen. In 1867 bijvoorbeeld betaalde de gilde aan 10 "gardes champetres" 20 fr. "pour crier".

De dag vóór de schiëting was het de beurt aan de kanonniërs om iedereen van ter plekke te verwittigen dat de prijsschiëting voor de deur stond. Ook voor die mannen moest de gilde geld uitgeven want zonder poeder en carbure kon men moeilijk schiëten. In 1868 betaalde men 20 fr. "pour la poudre".

In de beginjaren maakte ook een nar deel uit van het feestelijk gebeuren. In 1864 schonk men 5 fr. "au fou". Al die helpers hadden telkenjare grote dorst en honger. In 1868 bv. betaalde men aan de zusters Van Paemel in het gildehuis van Poeke een bedrag van 16,90 fr. voor drie diners en voor het bier bestemd voor de kanonniërs. Voor de twee "crieurs" betaalde men 14 liter bier want die moesten hun stem waarschijnlijk regelmatig spoelen.

De prijsschiëting

Op de dag van de schiëting zelf was alles en iedereen voorbereid om er een sportieve hoogdag van te maken. De kanonniërs losten in de voormiddag reeds vreugdeschoten om iedereen in de gewenste sfeer te brengen. In de vroege namiddag vormde zich op het dorpsplein van Poeke vóór het gildehuis een stoet van alle schutters die deelnamen. Van daaruit trokken ze naar de wipweide in het park. Voorop marcheerde de fanfare van Vinkt, waarvan de baron de voorzitter was. Soms was er meer dan een muziekmaetschappij aanwezig. Daarachter stapte iemand met de vlag van de gilde en iemand met de gildebreek.

Erna volgde wellicht de koets met de belangrijkste personaliteiten van de Gilde. Achter die koets dan stapten al de bekende en de vreemde notabele schutters, elk gewapend met zijn eigen boog. De lange stoet moet zeker een feestelijke aanblik geboden hebben. De lucht zat tijdens die stoet vol klank want we kunnen ervan uitgaan dat de kanonniers niet wilden onderdoen voor de muzikanten. Voor een koningsschietsing kregen ze slechts 5 fr. poeder maar voor een prijsschietsing kregen ze vier keer meer in 1869.

We mogen veronderstellen dat het volk van Poeke en van de dorpen eromheen telkenjare samenstroomde naar Poekedorp om de schuttersstoet te bewonderen. De Gilde zelf schonk ter gelegenheid van de prijsschietsing jarenlang een milde gift van 50 fr. aan de armen van Poeke. Pas in 1871 wordt die jaarlijkse gift voor het laatst vermeld in het kasboek. Deze royale geste zal de schutters ongetwijfeld de sympathie van alle Poekenaars opgeleverd hebben.

Zoals we reeds vermeldden, betaalden de vreemde schutters 2 fr. toegangsgeld. Er was altijd een podium of "théâtre" opgetimmerd in de nabijheid van de gaaisprange. Op dit podium namen wellicht de vrouwen, familieleden en vrienden van de schutters plaats. Het is ook mogelijk dat de muziekkorpsen erop plaats namen zodat ze er met vrolijke muziek een gezellige sfeer inhielden.

Na de schietsing deelde men er prijzen en ook bloemen uit aan de winnaars. Erna trokken alle schutters naar het Gildehuis om er bij een verfrissing wat na te praten over de voorbije schietsing alvorens weer naar huis te vertrekken.

De leden van Sint-Sebastiaan, meestal 20 à 30 mensen, bleven voor de rest van de avond in hun Gildehuis voor het traditioneel banket. Met at en dronk dan vrij rijkelijk.

In 1867 bvb. dronk men tijdens en na de schietsing van 26 juli 153 flessen wijn van 1,5 liter per fles. Op 13 augustus van hetzelfde jaar had er een tweede prijsschietsing met banket plaats. Toen betaalden de leden 2 fr. per persoon voor een maaltijd en ze dronken 23 flessen Bordeauxwijn en 9 flessen champagne.

We vermelden uitvoerig het verslag van het banket van het jaar 1878. Daarin wordt gedetailleerd meegedeeld wat de Gilde uitgaf voor het banket:

commissionaire: 6,90 fr.
champignons: 2,50 fr.
champagne: 61 fr.
Bordeaux en Tours, 7 bouchons: 19 fr.

poisson: 37 fr.
porc: 1,50 fr.
tête de veau: 10 fr.
jambon: 6 fr.
oeufs: 1 fr.
beurre: 4 fr.
pain: 1,50 fr.
domestiques: 6 fr.
pâtisserie: 6,50 fr.
pommes de terre : 1 fr.
cartes postales: 0,80 fr.
lavage: 5 fr.

Het banket kostte de Gilde dus een slordige 170 fr. Deze uitgaven tonen aan dat de Sint-Sebastiaangilde de traditie van het "teren" in alle geval voortreffelijk voortzette... Het spreekt vanzelf dat alleen heel goeiden zich het lidmaatschap van de Gilde konden veroorloven. De prijzen zelf die men schonk bij de prijsschietsing mochten volgens het reglement van 1851 het maximum bedrag van 40 fr. niet overschrijden. Maar ook daar interpreteerde men het reglement royaal want in 1869 bvb. gaf men 127,50fr. uit voor de 7 prijzen. De maatschappij leefde dus op grote voet. De inkomsten overtroffen in die beginjaren ook telkens de uitgaven. In 1869 bvb. vermeldt de secretaris: "Au 10 août 1869 les recettes s'élèvent à 781,44 fr. et les dépenses à 611,59 fr. Donc plus de recettes que de dépenses de 169,85 fr.". Nergens in het kasboek vonden we vermelding van een speciaal feest ter ere van de patroonheilige van de Gilde. We vermoeden dat er geen enkele band was tussen de Gilde en de plaatselijke parochie. Wellicht hangt dit samen met het feit dat de leden eerder vrijzinnig liberaal ingesteld waren. De hoofdactiviteiten beperkten zich tot de koningsschietsing, de prijsschietsing en het eropvolgend banket. De band met godsdienst of kerk komt in het kasboek nergens ter sprake.

3. Van Poeke en Lo.

Zoals we reeds schreven, vermoeden we dat de schuttersgilde in 1872 verhuisde van Poeke naar Lotenhulle. De oude baron Constantin was gestorven in 1866. Zijn zoon Alfred heeft hem als hoofdman opgevolgd. Als zoon van de stichter en als eigenaar van de wipweide lag dit voor de hand. Zekerheid vonden we in het kasboek waar vermeld wordt dat

Monsieur le Vicomte De Nieuport, president de la société, zich in 1870 tot koning schoot. Toen de jonge baron in 1872 huwde en verhuisde naar Schaarbeek, kwam het kasteel in handen van de katholieke familie Pycke de Peteghem die zich waarschijnlijk om principiële redenen distantieerde van de "liberale" schuttersgilde. Plots zat de gilde zonder hoofdman en zonder wipweide.

Vermoedelijk heeft men toen Jules Hulin verzocht het hoofdmanschap op zich te nemen. Jules Hulin was al lid sinds 1865. Zijn familieleden, dokter Charles Hulin en Henri Morel de Boucles Saint Denis uit Gent, waren ook bij de gilde sinds 1869. Daarenboven waren er op dat moment heel wat Lotenhullenaars lid: de notarissen Joseph de Keyser en Charles Deweert, dokter Auguste Van de Velde en de negotianten Adolphe, Leon en Victor Van Hulle. De gilde telde in die beginjaren steeds 20 à 30 leden. Het aanzien en de invloed van de Hulins binnen de vereniging waren zonder twijfel zeer groot.

We nemen aan dat Jules Hulin zich welwillend liet overhalen en voorzitter werd. Nergens in de verslagen van het kasboek wordt hij als nieuwe hoofdman vermeld maar het was wel de gewoonte binnen schuttersgilden dat een voorzitter in normale omstandigheden voorzitter voor het leven was. Een bewijs a posteriori voor zijn voorzitterschap was het feit dat hij in 1912 zelf zijn ontslag indiende als voorzitter. Het eerste wat Jules Hulin als nieuwe voorzitter deed, was wellicht de verhuizing van de gaaisprange naar een nieuwe wipweide in Lotenhulle die eigendom was van Henri de Meyer. Deze weide bevond zich op een terrein langs de Breestraat achter het huidig gemeentelijk sportterrein, waar nu de familie Piet Deloof woont. Met het verdwijnen van de wipweide uit Poeke, verloor ook herberg "'t Gemeentehuis" van Poeke waarschijnlijk zijn status als gildehuis. Het is mogelijk dat de banketten verder in Poeke plaats hadden of in Lotenhulle. Het was telkens Adolphe Van Hulle die de betaling regelde. Zeker is het dat het banket van de gilde vanaf 1886 bij Charles Demeyer in "Het Nieuw Schuttershof" plaatsgreep. Georges Verbanck vertelde me dat hij van zijn vader Jozef Verbanck altijd heeft horen zeggen dat er champagne gedronken werd in café "Het Brouwershuis" bij Henri De Meyer en dat het banket plaats had bij Jules De Meyer in "Het Nieuw Schuttershof". Beide herbergen waren gelegen op "de Kleine Plaats" in Lotenhulle. Na 1872 gingen de jaarlijkse schietingen gewoon door. We kunnen dus veronderstellen dat de problemen rond het nieuwe voorzitterschap weinig invloed gehad hebben op de werking van de gilde zelf.

Jules Hulin (r.) samen met een gast, genietend van een glas wijn in zijn hof.

In 1876 besloot het bestuur de lidmaatschapsbijdrage op te trekken tot 10 fr. per jaar. Er waren op dat moment 30 betalende leden: Jules en Charles Hulin, Henri Morel, Adolphe Van Hulle en zijn zonen Victor en Leon, Hyppolite en Auguste Pypaert, docteur S.Reynaert, François Debeil, Jules Cuvelier, Auguste Cardon van Gent, Gommaire Polinck, Edmond Van Hoorebeeke, Henri Van Brabant, P.De Monie advocaat, Th. Braet, Dierick père en Emiel, Florimond Bruyneel, Snoeck père en dokter Ernest Snoeck, Edmond Thibaut, notaris Goeminne, B.Slock, Charles Dullaert, Louis Rooman, notaris Deweerdt en René Van Acker. In augustus 1880 kocht de vereniging een nieuwe gaaisprange voor de som van 510 fr. Zeventien van de 28 leden betaalden dat jaar een extra bijdrage van 20 fr. naast het gebruikelijke lidgeld van 10 fr. De heren J. en C. Hulin en H. Morel betaalden bij die gelegenheid zelfs een buitengewone bijdrage van 150 fr. om de extra uitgave op te vangen. Met zo'n kapitaalkrachtige leden had de vereniging dus weinig financile problemen. Voor de prijsschietsing van 1882 werden er 108 vreemde schutters ingeschreven. Ook op sportief vlak stelde de gilde het dus goed.

We nemen aan dat ook in Lotenhulle de stoet van de schutters van het gildehuis naar de wipweide trok ter gelegenheid van de jaarlijkse prijsschietsing. Men betaalde immers een zekere Felix De Bruyne van Aalter voor de "voiturage des tireurs". Cesar Steurbaut was voortaan de "garçon" die verantwoordelijk was voor de aankoop van de gaaien en voor het praktisch verloop van de schietingen. Na de schietingen had traditiegetrouw het banket plaats in het gildehuis. Bij Charles Demeyer betaalde men voor het eetmaal telkens een vast bedrag van 50 fr.

4. Cyriel Buysse, een beroemd lid van de gilde.

In de jaren tachtig situeert zich het lidmaatschap van de beroemde Nevelse schrijver Cyriel Buysse. Hij werd lid ter gelegenheid van de prijsschietsing van 29 juli 1883.

Op 30 juli wordt zijn bijdrage van 10 fr. ingeschreven in het kasboek. Cyriel Buysse was waarschijnlijk een uitstekend schutter. Op die eerste prijsschietsing waaraan hij deelnam, won hij onmiddellijk de eerste prijs "une corbeille" met een geldwaarde van 28 fr. In 1884 veroverde hij bij de prijsschietsing van 11 augustus de tweede prijs, "une garniture de lavabo" ter waarde van 18 fr.

Cyriel Buysse in de jaren tachtig van de 19de eeuw.

In 1885 en 1886 worden de winnaars niet met name vermeld. In 1887 behaalt Cyriel Buysse opnieuw de eerste prijs bij de prijsschietsing van 25 juli. Het kasboek vermeldt: "Un service à bière pour roi Cyrille Buysse". In dat jaar had Buysse zich dus bij de koningsschietsing tot koning van de eigen gilde geschoten.

In 1888 komt C.Buysse niet voor bij de winnaars van de prijsschietsing. Misschien verbleef hij op dat moment in Amerika. Antoine Janssens, conservator van het museum Rietgaverstede in Nevele, deelde me mee dat C.Buysse tussen september 1886 en 1889 in Amerika verbleef maar verscheidene keren teruggekeerd is naar Nevele. Zijn aanwezigheid bij de schietingen van 1887 bewijst de juistheid van zijn informatie.

In 1889 betaalde C.Buysse op 4 april zijn lidmaatschapsbijdrage van 20 fr. Op dat moment telde de gilde 25 leden. In 1890, 1891 en 1892 wordt Buysse's naam nog steeds uitdrukkelijk vermeld bij de betalende leden. In 1893 niet en in 1894 en 1895 weer wel. In 1896 blijft Buysse's lidmaatschapsbijdrage onbetaald. Op 6 augustus en 7 september stuurt de penningmeester hem een persoonlijke aanmaning. Blijkbaar vergeefs. Vanaf 1897 komt de naam van Cyriel Buysse niet meer voor op de ledenlijst. Dit is niet verwonderlijk want op 1 oktober 1896 huwde C.Buysse met de Nederlandse Nelly Dyserinck, weduwe T.N.Tromp, uit Haarlem. Het gezin vestigde zich in Den Haag. Zijn huwelijk sloot zijn "Nevelse jaren" af. Vlaanderen bleef echter zijn grote inspiratiebron. Het verhaal "Herinnering" dat in "Stemmingen" (1911) verscheen, is hoogstwaarschijnlijk geïnspireerd door zijn ervaringen als lid van de Sint-Sebastiaangilde tussen 1883 en 1896.

5. Ledenbestand.

Cyriel Buysse was niet de enige Nevelenaar die lid was van de Sint-Sebastiaangilde.

Bij de leden van het eerste uur behoorden de Nevelaars notaris Bernard Dierick en Am. de Leu. Verder vermelden we Emile Dierick, Theophile en Raphael Braet, Ernest Haus, Leon Vanderheyde, notaris Kops, notaris Corneille Van Roy en ook een zekere Haesebeyt van Nevele die lid was in 1860 en '61. Van Poeke waren vader en zoon de Preud'homme d'Hailly de enigen.

De gildeleden van Sint-Sebastiaan broederlijk samen vóór de gaaisprange in Lotenhulle. Zittend tweede van links naar rechts is voorzitter Jules Hulin. Links achter hem staat hoogstwaarschijnlijk brouwer Emiel Maenhout met zijn sikkebaartje. De grote rechtopstaande man in het midden van de foto met de gildebreek om de hals in blijkbaar de schutterskoning. De foto is zeker van vóór 1904 want professor Georges Hulin bevindt zich niet onder het gezelschap. Het is mogelijk dat Cyriel Buysse een van de schutters is. In de achtergrond is het silhouet van de kerktoren van Lotenhulle zichtbaar. (Foto G.Verbanck)

Als belangrijkste Lotenhullenaars tijdens die eerste 50 jaar vermelden we notaris Joseph de Keyser, dokter Auguste Vandeveld, Adolphe, Leon en Victor Van Hulle, Jules Hulin, notaris Charles Deweerdt, notaris Pol Pussemier, Louis Lippens, jeneverstoker Charles Bouckaert, brouwer Emile Maenhout en gemeentesecretaris Eduard Schelstraete.

Van Aalter afkomstig waren de heren Van Waesberghe, Julien, Dhauw, Goeminne, Schacht, Thibaut, Snoeck, De Wilde, Bruneel, Van Campenhout, Tuynschaever en De Beil.

Ook van Aarsele en Ruiselede waren er verschillende leden.

Wat de Lotenhullenaars betreft: de latere burgemeester C. Bouckaert werd lid in 1890, brouwer E. Maenhout in 1893 en de in 1914 door de Duitsers vermoorde gemeentesecretaris Eduard Schelstraete in 1897. De Lootse waren voortreffelijke schutters.

Notaris Joseph De Keyser schoot zich tot koning in 1853 en 1865, dokter Auguste Vandeveld in 1854, 1867 en 1868, notaris C. De Weerd in 1881, notaris Pussemier in 1882, Victor Van Hulle in 1889, Charles Bouckaert in 1898 en 1902 en Eduard Schelstraete ten slotte was koning in 1899 en 1906.

In het begin van de nieuwe eeuw ging het de gilde blijkbaar niet voor de wind. In 1904 waren er nog slechts 17 leden. In 1905 werd ook professor Georges Hulin lid. Voor zover we konden nagaan, was hij de laatste Lotenhullenaar die lid werd van de oorspronkelijke Sint-Sebastiaangilde.

In 1907 stond de naam van notaris Arthur Herteleer vermeld als lid maar hij was met potlood doorstreept. Misschien zegde hij eerst mondeling zijn lidmaatschap toe en bedacht hij zich achteraf. Hij heeft in alle geval nooit lidgeld betaald.

Tijdens de periode 1890-1905 waren er verscheidene Lootse middenstanders en ambachtslui die een centje mochten verdienen dank zij de gilde. We vermeldden al terloops Charles De Meyer en zijn kinderen die de banketten verzorgden. Schilder Jean Bultinck mocht telkens de gaaisprange schilderen en de tent opzetten, mecanicien Charles Kint repareerde indien nodig de "perche", slager Pier Santens leverde "viande de boeuf" en de metselaars Leo Jooris en Camille Soens verzorgden desgevraagd het metselwerk.

Tot en met het jaar 1911 bleef de oude garde onder de leiding van de Hulins de scepter zwaaien in de gilde. De vereniging werd waarschijnlijk stilaan een overoud clubje van eerbiedwaardige ouderlingen bij wie jongere elementen zich niet echt in hun sas voelden.

Op de algemene ledenvergadering van 12 juni 1912 kwam abrupt verandering in de situatie.

Grondige bestuurswisseling in 1912.

Voorzitter Jules Hulin en schrijver-schatbewaarder Pol Pussemier dienden tijdens die vergadering hun ontslag in. De vergadering koos ter plekke een voorlopig comité met Guillaume De Clercq uit Aarsele als voorzitter, Theofiel Braet uit Nevele als ouderdomsdeken, dokter Odilon Vanderborcht uit Aarsele als secretaris-schatbewaarder, Raphael Braet uit Nevele als bijzitter en Aimé De Beil uit Aarsele als koning. Op een buitengewone vergadering op 27 juni werd dit voorlopig comité met algemene stemmen verkozen met deze correctie evenwel dat Charles Bouckaert de heer Theofiel Braet als ouderdomsdeken verving.

De schriftelijke ontslaggevingen van de heren Jules Hulin, Ernest en Joseph Snoeck, Victor Van Hulle, Pol Pussemier, Eduard Schelstraete en Theofiel Braet werden aanvaard.

Tegelijk werden een twintigtal nieuwe leden aanvaard. Ze waren afkomstig uit Tielt (12), Roeselare (4), Gent (3), Drongen, Deinze, Aalst, Brussel, e.a. De Sint-Sebastiaangilde kreeg dus een uitgesproken Westvlaams karakter.

Toch nam men de beslissing dat de maatschappij in Lotenhulle zou blijven. Dit feit wijst er mijns inziens op dat de bestuurswisseling vredevol verliep.

De gilde telde meer leden dan vroeger: in 1911 waren er 21, nu telde de gilde 34 leden. Er bleven nog twee Lotenhullenaars lid: burgemeester C. Bouckaert en brouwer E. Maenhout. De schietingen kregen zoals voorheen hun beslag op de wipweide in de Breestraat en het banket had plaats in het gildehuis bij de kinderen De Meyer op de Kleine Plaats van Lotenhulle.

Op de schieting van 9 juni 1913 namen 19 leden deel aan de konings-schieting. Achteraf werd er traditiegetrouw goed "geteerd": het banket kostte zoals gewoonlijk 50 frank en de schutters dronken 24 flessen wijn en 20 flessen champagne. In 1914 betaalden 31 leden hun bijdrage van 10 fr. De koningsschieting op 21 juli en het banket hadden wel nog plaats, daar de Eerste Wereldoorlog pas in augustus begon. Tijdens de oorlog was er uiteraard geen sprake van schuttersfeesten.

Na de oorlog hervatte de gilde vol vuur de activiteiten. De verslagen in het kasboek geven uiting aan de belgicistische overwinningseuforie die sterk leefde bij de gildeleden.

De koningsschiëting en het feest werden in 1919 gevierd op 4 augustus. Men koos deze dag "zijnde de Nationale feestdag ingericht ter herinnering aan de roemrijke kamerzitting van 4 Oogst 1914, in dewelke besloten werd het ultimatum van wege de duitsche regeering niet te aanvaarden en tot het laatst den vaderlandschen grond tegen den eerloozen overweldiger te verdedigen". Zo verantwoordde de nieuwe secretaris-penningmeester Gustave Catry uit Tielt de keuze van de dag van de koningsschiëting in zijn verslag. Tijdens het banket op die dag werd Herman de Clercq, zoon van de voorzitter en dapper soldaat aan den Ijzer, als nieuw gildelid aanvaard. Alvorens de koningsschiëting aan te vatten, dronken alle leden op de gezondheid onzer welbeminde vorsten en ze eindigden het banket met den uitroep: leven onze Koning en onze Koningin! leve België! Leven onze dappere soldaten! Leve St.-Sebastiaangilde!"

De vroegere schrijver-schatbewaarder dokter Odilon Vanderborghit werd vervangen door Gustave Catry uit Tielt.

Tijdens de oorlog was het wippend deel van de gaaisprange vernield. De firma Iréné Claeys uit Drongen kreeg de opdracht de "perche" helemaal te vernieuwen. De herstelling kostte 419,10 fr. Waarschijnlijk knapte Gustave Van De Putte uit Merendree dit werk op. Andere zware uitgaven betaalde de gilde aan Alfons Lambrecht, smid van Lotenhulle (124,30 fr.) en aan August Schaeck, schrijnwerker van Lotenhulle (214 fr.). Deze uitgaven verplichtten het bestuur ertoe de jaarlijkse bijdrage per lid op 40 r. te brengen. Er was immers een tekort van 423,80 fr. Dank zij de verhoging van het lidgeld klom de gilde in 1921 reeds uit de rode cijfers. Er was zelfs een batig saldo van 310,90 fr. Vanaf 1923 wordt de dag van de koningsschiëting vastgesteld op 21 juli, de nationale feestdag. Zoals dit vroeger het geval was, heeft opnieuw eerst de schiëting plaats om 1 uur en pas erna, om 16 uur, het traditioneel banket. Wellicht was men dan zekerder dat iemand de hoofdgaai zou afschiëten.

In 1924 wordt Emile Maenhout, het enige Lootse lid van de gilde, tot "deken van jaren van de gilde" uitgeroepen. Hij beleëft het nog, hoe de gilde dank zij de bemoeienissen van de gildeleden Iréné Claeys en vooral van Louis Delfosse de graad van "Koninklijke Maatschappij" verwierf op 18 augustus 1927. De vreugde om de eervolle titel was groot.

De griffier G.Catry schreef in zijn verslag t.g.v. de eerste algemene vergadering op 28 juni 1928:

"...dat dergelijke onderscheiding niets anders kan dan de maatschappij meer gezag toeschrijven en aan de leden meer fierheid inplanten om hun lidmaatschap met steeds toenemend gevoel van broederlijkheid uit te oefenen, en onze schuttersgilde meer en meer in aanzien te doen winnen".

Er was echter een probleem. Men kon de bevordering niet passend vieren omdat er geen geld in kas was. Het jaartekort bedroeg 240,60 fr. Er moest dus iets gebeuren.

De meerderheid van de vergadering besloot - "wellicht onder de indruk der geestdrift, verwekt door het nieuws dat onze gilde thans den eeretitel draagt van "Koninklijke Maatschappij" - het jaargeld fiks te verhogen tot 100 fr. Op die manier slaagde men erin het tekort weg te werken en met het overschot een prachtig schuttersfeest te organiseren het jaar erop.

Het schuttersfeest van 21 juli 1928 werd dan ook een feest dat alle voorgaande overtrof.

De gildeleden kwamen om 12u30 samen in het lokaal "Brouwershuis" bij Henri De Meyere. Daar las hoofdman Guillaume De Clercq de bevordering van de maatschappij voor. Erna inde men het jaargeld van de leden. Om 1 u trokken de schutters naar het schietplein voor de koningsschiëting. Het verslag beschrijft uitvoerig dit hoogtepunt in de geschiedenis van de gilde. We nemen dit verslag letterlijk over, omdat het zo treffend typeert hoe de schutters deze "koninklijke" koningsschiëting beleëften:

"Van in den beginne tekende een buitengewone geestdrift zich af op het wezen van al de deelnemers en de joligheid nam gedurig toe onder den invloed van aaneenhoudende kwinkslagen vooruitgebracht door sommige confraters, die, om hunne luimigheid, tot bij den hardvochtigsten een gedurig lachen wisten af te dwingen. Intusschen werd er dapper gekampt om het aandeel in de te winnen prijzen. Zoo werden opvolgenlijk de zijvogels, den koningvogel (door confrater Daniel van Hollebeke), de kallen en de wachters neergehaald, nu en dan afgewisseld met een kleinen vogel wier getal even was verspeeld voor het stakingsuur was aangekomen. Alleen de buitengewone prijs gejongd door den aftredenden koning, confrater Edgard Maes, had zich in een hoekje weten te verschuilen, dat niemand erin gelukt was er het aangewezen vogelken te ontnestelen en aldus moest verlot worden. Zoals het veelal in dergelijke gevallen gebeurt kwam die gunstprijis terecht in de hand der onschuld, onder de toejuichingen van de gansche vergadering. Om 5 uren waren de confraters ten disch vergaderd voor het banket, gedurende

hetwelk, onder het verorberen van uitgelezen spijzen en het ledigen van menig lekker glaasje, tot het einde toe het gezellig samenzijn en de blijde stemming onder de deelnemers geen oogenblik opgehouden hebben te heerschen."

Na deze woorden van de penningmeester bracht hoofdman Guillaume De Clercq in naam van alle schutters een toast uit op de koning, de koningin en de koninklijke familie. "Aan Hen dan, Confraters, onze steeds aangroeiende genegenheid, onzen diepsten eerbied, onze rechtzinnige verkleefdheid!"

Hierna las de voorzitter volgend telegram voor dat naar het "Cabinet du Roi" verstuurd werd:

"Local Henri Demeyere, "Brouwershuis" Lootenhulle. Dans un toast lors du banquet de la société Royale St. Sebastien à Lootenhulle, le Chef-homme Guillaume De Clercq, après avoir exalté les hautes qualités de nos glorieux souverains et s'être fait l'interprète des membres pour présenter l'hommage de profond respect, d'inaltérable dévouement et de sincère attachement aux représentants de notre Dynastie, a porté la santé du Roi, de la Reine et de la Famille Royale! Lootenhulle, le 21 juillet 1928 Sig. Guillaume De Clercq". Vervolgens toastten allen op den waarde heer hoofdman, op een verdienstelijk lid en op de 3 nieuwe leden van dat jaar. Het verslag besloot: "Thans was het uur van den aftocht aangekomen en in de beste gemoedsstemming liet elk zijn voldoening kennen op den heerlijken afloop van het feest, aldus afscheid nemend met een warmen handdruk en het uiten van een welgemeend: Tot Wederziens!"

Het banket had dus ook bij Henri de Meyere plaats en niet meer in "Het Nieuw Schuttershof" zoals vroeger.

Voor dit unieke feest gaf men volgende bedragen uit :

- verzendingskosten 7,80 fr.
- telegrammen aan de koning en aan E.Mestdagh 12,70 fr.
- rekening M.Reyniers (voorschotten aankoop zalm) 212,75 fr.
- rekening Guil.De Clercq (voorschotten in zilverwerk) 317,50 fr.
(onder zilverwerk verstond men waarschijnlijk de zilveren lepels die als prijs golden)
- rekening G.De Clercq (voorschotten aan Jules Demeyer) 250,00 fr.
- rekening Adolf Bosteels (aankoop vogels) 166,00 fr.
- rekening Const.De Jaegher (levering kiekens) 176,00 fr.
- rekening Cyriel Dinneweth (levering wijn) 615,00 fr.

Het gebouw vóór de kerk is de herberg "Het Nieuw Schuttershof" bij Jules de Meyere. Daar hielden de handboogschutters hun banket na de schieting. Rechts op de foto het statige herenhuis van de familie Hulin de Loo.

Dank zij de verhoging van het lidgeld gaf het kasverslag voor 1928 een batig saldo van 825 fr. In 1929 werd het lidgeld van 100 naar 60 fr. gebracht. Er was nu echter een ander probleem: slechts 23 van de 37 leden waren aanwezig op de algemene vergadering. Men besliste "dat voor de afwezigheid het voldoen van het halfgeld (= 30 fr.) verplichtend blijft, voor wie de afwezigheid niet voor oorzaak heeft een geval van overmacht". Op de koningsschieting en het banket achteraf waren de meeste leden wel weer present. Er werd overdadig "geteerd": de prijs voor de levering van wijn alleen al bedroeg 973,50 fr. Gevolg: de kas had eind 1929 weer een tekort van 388,50 fr.

Op 29 juni 1930 ging de algemene vergadering niet door, "uit oorzaak van onvoorzien toeval". Op 21 juli 1930 heeft evenmin een koningsschieting plaats, doordat men op de nationale feestdag overal lokale eeuweesten vierde. Zeer veel leden hadden op die dag plaatselijke verplichtingen.

Het jaarlijks schuttersfeest ging wel door op 10 augustus. Het banket gaf de gildeleden opnieuw een geschikte gelegenheid om hun aanhankelijkheid aan vorst en vaderland te betuigen.

Het jaar erop, op de algemene vergadering van 29 juni 1931, was er slechts één lid komen opdagen. Een plotse crisissituatie! Hoofdman Guillaume De Clercq stuurde volgend bericht aan alle leden: "Ten einde de koninklijke Maatschappij aan geen nuttelooze uitgaven bloot te stellen, zal het jaargeld (60 fr.) voorop per post geïnd worden en de leden die eraan te kortblijven, zullen aanzien worden als om ernstige redenen belet, of als ontslaggever als lid van de Maatschappij."

De brief miste zijn effect niet. Op 21 juli 1931 betaalden 28 leden hun jaargeld. Tijdens het banket verkocht men bij opbod "op Amerikaanse wijze een kistje sigaren van de beste hoedanigheid". De verkoop bracht 1.000 fr. op. Toch was dit bedrag helemaal niet voldoende om de gedane uitgaven te compenseren. Er bleef een tekort van 829,15 fr. In 1932 schreef secretaris G. Catry voor 't laatst een verslag van een koningsschieting. Tijdens het banket brachten de leden zoals gewoonlijk een heildronk uit "op de duurzame gezondheid en de welvaart van Z.M. den Koning en de Koninklijke Familie". Het kasverslag van 1932 sloot met een tekort van 427,40 fr.

Na 1932 worden enkel nog de namen van de schutterskoningen vermeld tot 1938. Het kasboek eindigt met de lakonieke mededeling: niet afgeschoten 1939, 1940, 1941, 1942, ... tot 1949. De koninklijke gilde Sint-Sebastiaan hield dus volgens het kasboek schietingen in Lotenhulle tot in 1949.

Op dat moment "teerde" men echter al lang niet meer in Lotenhulle. Dat was zo. Tussen 1932 en 1935 viel de traditionele koningsschieting van 21 juli eens op een vrijdag. Zoals gewoonlijk was er champagne voorzien in het gildehuis bij Henri De Meyere. Ook het banket zou er plaats hebben. Zoals vorige jaren zou er keuze zijn tussen zalm en kiekens. De strenge pastoor Van Den Abeele kwam dit te weten. Hij verbood de schutters vlees te eten op vrijdag, de vastendag van de week voor christelijke mensen.

Hij was geen man van compromissen. Zijn wil was wet in Lotenhulle. Vanop zijn preekstoel oefende hij een streng herderlijk gezag uit over zijn gelovige onderdanen. Jules De Meyer boog gehoorzaam het hoofd voor de strenge herder, maar niet de gildeleden. Zij waren immers geen Lotenhullenaars en daarenboven allesbehalve katholiek. Ze maakten er geen drama van. Na de schieting trokken ze naar een herberg in Tielt en hielden daar hun jaarlijks banket. Het optreden van pastoor Van Den Abeele had wel een ingrijpend gevolg: het brak de traditionele band die de vereniging zolang met Lotenhulle had verbonden. De Tweede Wereldoorlog die enige jaren later volgde zal zonder twijfel de verdere aftakeling van de gilde in de hand gewerkt hebben. Een derde en de belangrijkste oorzaak van de ondergang van de gilde was wellicht het overlijden van de hoofdman Guillaume De Clercq, enkele jaren voor het begin van de Tweede Wereldoorlog. Naast de voorzitter Guillaume De Clercq, die reeds lid was vanaf 1901, waren ook Herman en Oscar De Clercq van Aarsele lid van de gilde. Deze familie De Clercq bezat vroeger een fabriek voor de verwerking van lompen te Aarsele. Het is uit die familie dat de bekende politicus Willy De Clercq afstamt. Uit de verslagen blijkt dat Guillaume de Clercq de motor was van de gilde. Toen hij wegviel, verwerd de maatschappij wellicht tot een papieren vereniging.

In 1949, twee jaar vóór het eeuweest, stierf de gilde een stille dood.

3. DE ALTERNATIEVE "LOOTSE" SINT-SEBASTIAANGILDE.

Ondertussen was er in Lotenhulle al een hele tijd een tweede schuttersgilde actief. In het kasboek van de koninklijke gilde wordt er op twee plaatsen naar verwezen.

In 1893 wordt bij de "recettes" vermeld: "convention (usage de la perche) en 1893: 25fr."

Het jaar erop vonden we in potlood de vermelding: "Il reste dû pour les tireurs de Lootenhulle leur loue de la perche sert à payer le bail: 25 fr."

Deze gegevens wijzen erop dat er in alle geval een tweede groep Lootse schutters was, die de gaaisprange huurde.

We nemen aan dat er in Lotenhulle eenzelfde situatie was als in de beginjaren van de gilde in Poeke. De eigenlijke Sint-Sebastiaangilde gebruikte de gaaisprange slechts enkele keren per jaar. Waarschijnlijk waren er in Lotenhulle middenstanders en ambachtslui die speciaal de toelating gevraagd hadden aan Jules Hulin om hun vrije zondagnamiddagen op de wipweide door te brengen. De namen van de herbergen "Het Schuttershof" op de Grote Plaats bij Ernest Van Yperen, "Het Nieuw Schuttershof" bij Jules De Meyer op de Kleine Plaats en "Het Handbooghof" bij Bert Marné aan het begin van de Boterstraat wijzen erop dat de schutterssport in Lotenhulle geliefd was. Er waren vroeger ook schietingen op de liggende wip o.a. in herberg "Transvaal" bij Oscar Verschaeve langs de Steenweg op Deinze. Jules Hulin gaf hoogstwaarschijnlijk welwillend zijn toelating tegen betaling van een jaarlijkse huur. De Lootse gildeleden stoker Charles Bouckaert en brouwer Emiel Maenhout hebben er hem misschien zelfs om verzocht, want dorstige schutters brachten meestal meer leven in hun stokerij en brouwerij.

Deze schuttersgroep noemde zichzelf ook "Sint-Sebastiaan De Vrije Schutters", daar ze dezelfde wipweide en de gaaisprange van de aloude gilde gebruikten. De huidige voorzitter van Sint-Sebastiaan Vrije, Georges Verbanck (°1915), deelde me mee dat hij als jong knaapje in de beginjaren '20 pijlenraper was. In die tijd waren zijn vader timmerman Jozef Verbanck, brouwer Oswald Maenhout (secretaris) en beenhouwer Cesar Van der Bauwheede (voorzitter) de verantwoordelijken voor deze Lootse groep schutters. Georges kreeg elke zondag ongeveer 5 fr. drinkgeld voor zijn werk als pijlenraper. De schutters legden elk 10 fr. in en daarna schoten ze de hele zomerzondagnamiddag voor hun plezier onder elkaar. Het geld werd achteraf verdeeld naargelang

Bakker August de Groot, lid van de Lotenhulse zondagsschutters met "zijne Kuurne- of Jemappeshandboog" en pijl in de hand. (Foto E.H. August de Groot)

van het aantal vogels dat men afgeschoten had. Andere leden die Georges zich herinnerde waren: Georges Hulin de Loo (ere-voorzitter), Oscar De Meyer (ondervoorzitter), Gustaaf Debbaut, Henri Pauwels, August, André en Albert De Groote, Jozef en Kamiel Van Der Bauwheede, Fons, Michel en André Lambert, Pol Bultinck, rijkswachtcommandant De Simpelaere, Fernand Kint, notaris Robert Verstraete, e.a.

De groep bestond uit een twintigtal Lotenhullenaars. Soms schoten er ook vreemde schutters mee. Georges herinnert zich dat o.a. zijn nonkel Jan Verstraete en Fons De Ketelaere, twee bekende schutters van Nevele, meeschoten.

Het lokaal van deze alternatieve Sint-Sebastiaangilde was bij smid Fons "moor" Lambert in café "De Smisse" op de Kleine Plaats.

Jarenlang hebben de twee groepen schutters dus gebruik gemaakt van de gaaisprange en de wipweide.

Na 1949 bleef alleen de gilde van de Lootse handboogschutters over. Elke zondag bleven ze samenkomen om hun hobby uit te oefenen. In 1955 waaide de gaaisprange echter omver. De oude Jozef Verbanck (1891-1970), die toen voorzitter was, had niet de "courage" om een nieuwe gaaisprange aan te kopen en zo de vereniging nieuw leven in te blazen. Het leek er dus op dat de edele kunst van het handboogschieten in Lotenhulle tot de verleden tijd behoorde.

Sint-Sebastiaan Vrije.

De zoon van Jozef Verbanck, Georges, liet zich echter niet ontmoedigen. Hij slaagde erin belangrijke financiële steun los te peuteren bij Ernest Verschaeve en bij burgemeester Irené Martens van Lotenhulle. In 1960 liet hij een nieuwe perche vervaardigen door Jean Voet van Lotenhulle. Ze kostte 25.000 fr. Ze werd heropgericht op een weide van zijn schoonvader Isidoor Van Steenkiste langs de Poekestraat, achter het boerderijtje van Theofiel Baetslé. Hij voegde het woord "Vrije" achter de naam van de oude gilde. De schutters van de nieuwe maatschappij waren immers noch uitgesproken liberaal noch koninklijk zoals de oud Sint-Sebastiaangilde. Nu nog gebeurt het, zegt Georges, dat vreemde schutters die naar Lo komen vóór de schieting zeggen: "'t Zijn de liberale hiere!". In 1964 kocht de gilde de oude wip van de gilde van Wingene aan voor 8.000 fr., zodat men voortaan naar twee wippen tegelijk kon schieten. Men bouwde ook een afdak en een kantine. Stilaan bloeide de vereniging weer op want op de schietingen waren in de jaren zestig gemiddeld 80 à 100 schutters aanwezig.

Het tegenwoordige schild van de Sint-Sebastiaangilde. (Foto A. Strobbe)

Er kwamen echter nieuwe problemen. Het deel van de wipweide langs de Poekestraat werd als bouwgrond verkocht. Toen de huizen van Laurent Wijckhuys en van Eric Van Loocke er stonden, bekloegen deze eigenaars er zich over dat verlorengeschoten pijlen schade aanrichtten aan hun woning. De gilde moest dus zoeken naar een nieuw terrein.

Burgemeester Julien Van den Bossche beloofde in de jaren zeventig dat de gilde een nieuwe wipweide zou krijgen. Het duurde tot eind de jaren zeventig voor die belofte ingelost werd. Burgemeester Jan de Crem en schepren René Van de Walle beloofden toen aan Georges Verbanck dat de schutters hun schietingen mochten houden op de weide van André de Vlioger, gelegen langs de Poekestraat naast de vroegere café "'t Sperreken". In laatste instantie kon dit plan echter geen doorgang vinden. Erg was dit niet. Met de fusies van gemeenten in 1977 besloot de gemeente Aalter een nieuw sportterrein aan te leggen langs de Breestraat in Lotenhulle. Het gemeentebestuur stelde aan de gilde voor twee nieuwe munitiehuizen op te richten achter de nieuwe voetbalkantine. De gilde ging uiteraard graag akkoord met dit royale voorstel van de Looze schepren René Van De Walle.

Op dit terrein, in de schaduw van Poekepark, houdt de gilde Sint-Sebastiaan Vrije sedertdien gemiddeld tweemaal per maand tussen maart en oktober haar zogenaamde "beschrijffsschietingen".

Tegenwoordig betaalt een schutter 230 fr. inleggeld per schieting. Daarmee kan hij per wip volgende geldprijzen winnen:

- 2 hoge gaaien of vogels: ieder 400 fr.
- 4 zijdevogels: ieder 200 fr.
- 4 kallen: ieder 150 fr.
- 30 kleine vogels: ieder 100 fr.

Zijn er meer schutters dan wordt er per schutter een vogel van 100 fr. toegevoegd op de wip. In normale omstandigheden duurt een schieting vier uur, van half drie tot half zeven.

De Sint-Sebastiaangilde telt voor het ogenblik nog slechts 13 leden. Het is moeilijk nieuwe leden aan te trekken. Er zijn tegenwoordig zoveel soorten sport en ontspanning. Iedereen die de gilde wil versterken is uiteraard van harte welkom. De teerfeesten van de Sint-Sebastiaangilde Vrije hebben meestal plaats in zaal "Avondvreugd" bij Ernest Verschaeve op de Kleine Plaats.

De huidige leden van Sint-Sebastiaan Vrije zijn:

Voorzitter: Georges Verbanck (Lotenhulle);
 Penningmeester: Lucien Coene (Lotenhulle);
 Secretaris: Patrick Christiaens (Kanegem);

*Een koningsschieting omstreeks 1983. V.l.n.r. Mevr. en Mr. Adrien Christiaens, voorzitter Georges Verbanck, koning Georges Musschoot en echtgenote, erevoorzitter notaris Ovide Deryckere.
 Tweede rij v.l.n.r.: Patrick Christiaens, Mevr. Gerard De Loof, Leon Van de Walle, Irené Baele, burgemeester Jan de Crem, schepren Robert Verhelst, Arthur Van de Walle, mevr. G. Verbanck.
 Derde rij v.l.n.r.: Geert Coene en echtgenote, Mevr. I. Baele, Mevr. Mortier, Mevr. en Mr. Maurice de Meyer, Mevr. Julien Schepens.
 Vierde rij v.l.n.r.: Mevr. Emiel Bekaert, Maria Moeykens, Emiel Bekaert, Lucien Coene en echtgenote, ?, ?, Eddy en Eric Christiaens en Gerard De Loof. (Foto G. Verbanck)*

Leden: Eddy Christiaens (Kanegem), Marcel Van der Stock (Brugge), Ernest Verschaeve (Lotenhulle), Georges Musschoot (Gentbrugge), Omer Mortier (Aalter), Raymond Garree (Zwijnaarde), Julien Schepens (Lotenhulle), Bertrand Corijn (Lotenhulle), Geert Termont (Lotenhulle) en Noël Van de Moortel (Deinze).

Bekende overleden leden van de Gilde waren:

Arthur en Leon Van de Walle, Gerard de Graeve, Prosper de Groote, Pol Bultinck, Michel en Georges Lambert, Armand de Meyer, Jules Coussens en Iréné Geirnaert van Landegem en Omer Union van Hansbeke.

Georges Verbanck wordt dit jaar gevierd op 21 juli. Hij is dan 60 jaar schutter en 30 jaar voorzitter van de Gilde.

4. BESLUIT.

Handboogschieten is een spannende sport die concentratie, een vaste hand en oogscherpte vergt. Een uitdaging, zo eigen aan elke sport, die naam waardig. Handboogschutters hebben bovendien een zeer rijke traditie, zeker in Lotenhulle. We konden de evolutie ervan achterhalen dank zij het kasboek en dank zij de mondelinge gegevens van voorzitter Georges Verbanck. Laat ons hopen dat de verlorengewaande maar wellicht nog bestaande vlag en gildebreuk weer opduiken en opnieuw belanden waar ze volgens traditie thuishoren: bij de Sint-Sebastiaangilde in Lotenhulle.

5. HERINNERING.

EEN VERHAAL VAN C.BUYSSE.

In 1911 verscheen de eerste druk van de verhalenbundel "Stemmingen" van Cyriel Buysse¹.

Het vijftiende verhaal draagt de titel: Herinnering.

Verscheidene elementen van het verhaal wijzen erop dat C.Buysse voor dit verhaal een beroep deed op herinneringen aan zijn schutterstijd bij de Sint-Sebastiaangilde.

C.Buysse werd lid van de Gilde in 1883. Hij bleef lid tot en met het jaar 1895. In die periode van 12 jaar heeft hij zonder twijfel uitvoerig de oude Gildeleden en hun verhalen over de Gilde in vroegere tijd leren kennen. Waarschijnlijk speelde de stichter van de Gilde, de oude baron Constantin Adolf de Preud'homme d'Hailly de Nieupoort een hoofdrol in die verhalen. Persoonlijk heeft C.Buysse de oude baron Constantin-Adolf nooit gekend. De kasteelheer (1807) stierf in 1866 en C.Buysse (1859-1932) werd pas lid van de Gilde in 1883.

Toch kunnen we met grote waarschijnlijkheid aannemen dat de oude baron model stond voor "het barontje" van het verhaal. Hij valt er echter zeker niet mee samen.

In het verhaal zelf schrijft Buysse dat "kinderloosheid de groote smart was die op zijn gansche leven (van de baron) haren droevigen stempel had gedrukt" (p. 106).

Niet Constantin-Adolf maar de laatste feodale kasteelheer van Poeke, Lodewijk de Preud'homme (1743-1830) stierf ondanks twee huwelijken kinderloos². Tussen 1830 en 1835 volgde zijn broer Konstantijn-Frans hem op. Pas na zijn overlijden in 1835 volgde Konstantijn-Adolf, de stichter van de handbooggilde, hem op.

Een dergelijk detail bewijst duidelijk dat het niet in de bedoeling van C.Buysse lag een documentair verslag over werkelijke gebeurtenissen neer te schrijven.

Hij putte zijn stof uit de realiteit en verwerkte ze persoonlijk tot een fictieve realiteit die aansloot bij zijn artistieke bedoeling(en).

¹ De afgedrukte tekst is gebaseerd op de tweede druk van "Stemmingen", Uitg. Van Dishoeck, Bussum, 1929 (pp. 101-111).

² DEFBUYT R., Land van de Woestijne, 3e jrg., nr. 1 (1980), p. 38.

Het is duidelijk dat een fictieve oude, kinderloze baron beter het verval suggereert van de schuttersgilde dan een werkelijke baron die nooit zeer oud werd (59 jaar) en die een zoon-schutter had die hem als hoofdman van de gilde opvolgde. Het feit dat de hoofdvogel soms niet afgeschoten werd, beantwoordt wel aan een realiteit die C.Buysse zelf meemaakte in 1884 en 1885. Toen werd de hoofdvogel tijdens de koningsschietsing immers niet afgeschoten. C.Buysse kende dus goed de stemming die de gildeleden bezielde wanneer ze tot eigen schande onder elkaar de koningsvogel moesten verloten. Er zijn nog andere voorbeelden van reële achtergrondgegevens in het verhaal.

Het gildehuis van de schutters was herberg "'t Gemeentehuis". Deze herberg deed tevens dienst als gemeentehuis van Poeke zodat "de kookvrouw uit het gemeentehuis" (p. 108) in het verhaal zeer waarschijnlijk de werkelijke "veuve Van Paemel" was waarvan sprake in het kasboek van de gilde.

In het begin van het verhaal (p. 104) is er sprake van "de groen- en gele vlag van de Hompierre's d'Axpoele" die op de dag van de schieting op de middentoren⁷ van 't kasteel wapperde.

We zochten het banier van de familie de Preud'homme d'Hailly op en de hoofdkleuren zijn goudgeel en groen. Hun heraldisch schild is van sinopel met adelaar van goud, bek en poten van keel⁸.

De fictieve naam baron d'Hompierre d'Axpoele vertoont ontegensprekelijk klankverwantschap met de reële naam van de kasteelheren van Poeke "de Preud'homme d'Hailly". In plaats van de naam d'Hailly koos C.Buysse de naam van de wijk Axpoele van Ruiselede. Axpoele ligt op de grens Ruiselede-Poeke-Aalter en verscheidene Ruiseledenaars waren lid van de gilde in Buysse's tijd. De naam Axpoele was Buysse waarschijnlijk bekend uit de contacten die hij had met die heren of uit eigen ervaring.

Het ligt zeker niet in onze bedoeling alle mogelijke overeenkomsten tussen fictie en werkelijkheid in dit verhaal op te sporen.

⁷. Op de oude gravure van het kasteel van Poeke naar Ant. Sanderus 1641, staat een hoge uitkijktoren in het midden van het kasteelcomplex.

⁸. MOELAERT R., Land van de Woestijne, 6e jrg., nr. 1 (1983), p. 6 en 9.

Zoals we reeds vermeldde: C.Buysse wou geen documentair verslag van een bepaald schuttersfeest neerschrijven. Hij wou een brokje uitstervende folklore opnieuw tot leven brengen. Zijn eigen ervaringen als schutter van de Sint-Sebastiaangilde verwerkte hij creatief tot een autonoom verhaal. Een gevoel van melancholie overheerst. Vanuit zijn herinnering roept C.Buysse in "Herinnering" een nostalgisch stemmingsbeeld op van het schuttersfeest van de gilde zoals hij het zelf als gildebroeder vele malen mee beleefd heeft tijdens zijn Nevelse jaren.

Samengevat: met reële realiteit schiep Buysse "fictieve" realiteit. Hij zette met andere woorden de werkelijkheid naar zijn kunstenaars-hand.

Arnold Strobbe
Palmzondag, 8 april 1990

HERINNERING.¹

De "gaaisprang" van Hompierre stond midden op een weiland, dichtbij 't achterhek van het kasteelpark. Die "gaaisprang" was een hooge mast, met op den top een driehoekige, ijzeren pyramide, een soort van spitse hark vol scherpe punten, waarop kleine, houten vogeltjes met schitterenden vederbos - de gaaitjes - werden vastgeschroefd. Heel aan de uiterste spits prijkte eenzaam de hoogvogel, verguld, met gouden vleugeltjes en buitengewoon groote panache, die schitterde in de zon; rechts en links daaronder stonden de beide verzilverde zijvogels, nóg lager de twee rood of blauw gekleurde "kallen", en eindelijk, op de onderste stangen, het dicht gekrioel der mindere, withouten "gaaitjes" met hun kleinere vederbosjes, als nog zwakke kuikentjes, die pas uit het nest komen piepen. Het hooge ding kon door een zware wipstang en een lang dik touw op en neer worden gehaald; en, op plechtige feestdagen, wanneer er "grootte schieting" was, werden den overwinnaars ruikers van papieren bloemen aangeboden.

De leden van de handboogmaatschappij, die zich daar kwamen oefenen, behoorden allen tot de voorname, welgestelde ingezetenen van 't dorp en de omliggende gemeenten. Er waren landjonkers en fabrikanten onder, gegoede renteniers en heereboeren; en het genootschap was beperkt tot een maximum van dertig leden, om het in een intiem, gesloten kringetje te houden. 't Bestond al bijna honderd jaren, vol oude traditiën, en het voorzitterschap was overerfelijk onder de geslachten van 't kasteel: de barons d'Hompierre d'Axpoele. De eerste oprichter had het genootschap een prachtige gouden vogel - een symbolische hoogvogel - ten geschenke aangeboden, "L'Oiseau loyal d'Axpoele" zooals men hem heraldisch noemde, die ieder jaar opnieuw op de "Koningschieting" in competitie werd gesteld, en aan een groen-en-geel zijden lint - de kleuren van 't kasteel - gebonden, door de barones of een der adellijke dames plechtig om den hals van den jaarlijkschen overwinnaar werd gehangen. Daarna had een feestmaal plaats, en eindelijk, met vaandrig en tromslager aan 't hoofd, werd de nieuwe "koning", op een wit paard, door de andere schutters te voet gevolgd, stoetsgewijze en triomfantelijk rondom het dorp geleid.

Er was wel een groote bekoring en ook een zekere weemoedigheid in die jaarlijksche bijeenkomsten. 't Was telkens weer een feestelijk

terugzien van veel oude kennissen en vrienden, die men anders toch maar schaarsch of zelfs in 't geheel niet ontmoette; en het was ook meteen 't weemoedig vaststellen, hoe de "tand des tijds" gedurende dat jaar aan velen had geknaagd.

O! ik herinner mij die schoone, warme zomerdagen, toen wij, van alle kanten, met rijtuigen aankwamen! Het rijpe koren golfde als een milde goudvloed over 't wijde, stille land. De roode, rijpe appels bloosden in de kruinen van de oude boongarden, en de boerderijen lagen zoo stil, zoo vreedzaam, zoo gelukkig, gansch glinsterend van weeldekleuren in de zon. 't Waren de dagen van voldragen rijkdom en volzalige rust, die 't harde zwoegen van den oogst voorafgaan.

Wij brachten één dag leven en beweging in de anders doodsche stilte van 't ver-afgezonderd, pittoreske dorpje. Niemand werkte er dien dag en op den middentoren van 't kasteel wapperde hoog de vlag: de groen-en-gele vlag van de d'Hompierre's d'Axpoele, als een deinend, uit den rijken akker weggeknipt, schitterend lapje groei-en-bloei-weelde, tegen den fellen, blauwen hemel aan...

Ja, ik herinner mij, hoe er ieder jaar steeds minder kwamen, en hoe de overblijvenden er telkens ouder en meer afgeleefd uitzagen!... "De tand des tijds" richtte wreede verwoestingen onder hen aan. De dikken werden elk jaar dikker, de mageren steeds magerder, de grijsharigen steeds grijzer. Werd men aldoor lastiger om nieuwe leden aan te nemen? Of had de oude maatschappij haar traditioneele bekoringkracht op de jongere geslachten verloren? Er boden zich althans bijna geen nieuwe, en vooral geen jongere leden aan.

Het werd een oude, oude garde, die ieder jaar haar krimpende gelederen aaneen moest sluiten. Er waren er bij die nog maar met moeite hun hoog konden spannen en slechts met bevende hand een pijltje schoten, dat te nauwernood tot aan de onderste rij piepvogeltjes reikte. De sierlijke hoogvogel, de traditioneele "koningsvogel" waar allen op mikten, bleef soms uren lang onaangeraakt, uitdagend-zegevierend glinsteren aan de spits, zoodat mevrouw de barones, die doorgaans met een paar vriendinnen de "koningschieting" bijwoonde, eindelijk ongeduldig werd, en wel een sprak van heen te gaan, zonder met haar fijne blanke hand den heraldischen "oiseau loyal d'Axpoele", aan het groen-geel lint om den hals van den overwinnaar te hangen.

Ook het feestmaal, dat op de "schieting" volgde, was weldra niet meer als vroeger. Het werd gebruikt in een wit-linnen, met groen en vlaggen en bloemen versierde open tent, op de ruime binnenplaats van het gemeentehuis, waar de rijtuigen uitgespannen stonden; en van jaar tot

¹. BUYSSE Cyriel, Stemmingen, Bussum, 1929, 2e druk, blz. 101-111.

jaar leek de lange, witte tafel, steeds langer en ruimer van gapende leemten, terwijl de overblijvers in een hoekje op elkaar drongen. Zij hadden geen tanden meer, of slechte tanden, en het eten ging moeilijk en langzaam. Bij het dessert stond het oud barontje, - de erfelijke voorzitter - met zijn glas champagne overeind, en sprak den traditie-neelen toast uit.

Vroeger was dat een triomf-en-juichmoment. Van lieverlede werd het iets pijnlijk-benauwends. Ieder jaar nu, had het barontje de dooden of door ziekte afwezigen te herdenken. Daarbij kwam nog, dat hij zelf, kinderloos, de oude, erfelijke traditie met zijn geslacht moest zien verloren gaan. Die kinderloosheid was dé groote smart, die op zijn gansche leven haren droevigen stempel had gedrukt. Vertelde men niet in het dorp, dat de barones, altijd in 't zwart gekleed, den rouw droeg van de kinderen die zij nooit had mogen hebben?...

't Barontje sprak, en zijn van emotie trillende stem, herdacht de dooden en door ziekte afwezigen. Een waas van weemoed kwam als een onzichtbaar rouwfloers over de gezichten, want in zijn droeve woorden voelden zij hun eigen beurt wel naderen. Maar het barontje vermande zich, hij dwong zijn verzwakkende ontroering terug; hij zwoer met plechtig gebaar, dat hij tot het allerlaatst de oude maatschappij getrouw zou blijven, en hoog haar edel vaandel houden; en dat troostte hen allen en gaf hun weer moed, en vol trots steeg de overwinnaar nog eens op het traditioneel wit paart, met "l'oiseau loyal d'Axpoele" aan het geel-groen lint om zijn hals, in triomftocht door de straten van het dorpje, -----

-----Tot eindelijk kwam de dag, de droef-vernederende dag, waarop de trotse hoogvogel niet afgeschoten werd.

'k Zie nog 't barontje sidderend naar voren treden, telkens als zijn schietbeurt kwam; 'k zie nog zijn uitgezette linkeroog van inspanning schel-fonkelen, zijn mikkend rechteroog boos grijzen, de spieren van zijn mond onder de lange, grijze snor vertrekken en zijn voorhoofd rimpelen; ik zie den boog zich spannen, den pijl zich als het ware uittrekken en eensklaps in de zwieping van het losgelaten koord de lucht insnorren,... doch alles te vergeefs; noch het barontje, noch iemand van die andere heeren, kon den mooien vogel treffen. Zij waren te oud, te stijf en te onvast geworden; het ging niet meer, het wou niet meer, je voelde dat zij hem ditmaal niet zouden naar beneden krijgen. Voor het eerste, sinds de oude societeit bestond, dreigde de smaad dat de hoogvogel verloot zou moeten worden.

Het was reeds over zes uur, en de barones en de vriendin die met haar was, werden ongeduldig, terwijl het volk uit 't dorpje, verbaasd dat de schieting ditmaal zoo lang duurde, nieuwsgierig rond de "gaaï-sprang" begon te dringen.

- Cessez donc, cela devient ridicule, fluisterde wenkbrauwfronsend de barones tot het barontje.
- Jamais! beet hij haar nijdig toe.
- Nous nous ennuyons, klaagde zij.
- Il faut respecter la tradition, knorde hij; en liep gejaagd weer naar het spel toe.

Allen nu spanden hun uiterste krachten in. De dikkers hijgden en zweetten, de mageren waren afgemat en bleek, de gezichten stonden scheef verwrongen en de armen trilden; maar helaas, 't bleef vruchteloos, en mevrouw de barones en haar gezellin keken met stille minachting naar de hoe langer hoe slapper opgaande pijltjes, die telkens weer machteloos, zonder iets geraakt te hebben, buiteland over den grond neerstruikelden.

't Was zeven uur. Vuurrood ging de prachtige zomerzon achter de hooge donkere kruinen van 't kasteelpark onder, en haar laatste stralen wierpen een oranjeglans over den ongerepten witten vederbos van den hoogvogel, die als van trots in de lucht stond te gloeien.

De teleurgestelde en vermoeide schutters keken elkander vragend aan. Nu moest het wel; zij waren overwonnen. Het volk stond op een afstand fluisterend te grinniken; mevrouw de barones verborg niet langer haar misnoegdheid en haar wrevel, en de kookvrouw uit het gemeentehuis was reeds met een alarmgezicht komen vragen, wanneer de heren toch aan tafel zouden gaan.

Met een bruusk gebaar ontspande 't barontje eensklaps zijn boog en zei dat het uit was.

Allen volgden zijn voorbeeld. Hun slappe bogen in de hand, terwijl de "gaaï-sprang" door den "knape" reeds werd neergelaten, kwamen zijn schoorvoetend en vernederd in het tentje waar de koningsvogel nu verloot zou worden.

De nummers werden in het houten trommeltje gedaan en door elkaar gerateld. Mevrouw de barones, weer in haar humeur omdat het eindelijk afgeloopen was, hield met een genadiglijken glimlach van welwillendheid, den heraldischen "oiseau loyal d'Axpoele", sierlijk bengelend aan het geel-groen lint in hare beide fijne handen, klaar om het den toevalligen overwinnaar om den hals te hangen.

Eensklaps, een kort gejuich van opgewondenheid en enkele kreten:
"Leve de baron! Vive monsieur le baron!".

't Barontje had het winnend nummer opgehaald en met een stralenden glimlach kwam de barones naar hem toe om hem het lint om den hals te hangen.

- Non! weerde hij haar kort af, boos en nukkig als een kind.

- Oh! oh! monsieur le baron! protesteerden allen.

- Henri! zei enkel zijn vrouw met een hard-koelen dwangblik.

En 't barontje boog het hoofd en liet zich "koningen".

- Vive monsieur le baron! Leve onze koning! juichten de schutters.

En het volk daarbuiten juichte mee, in eerbiedig echo.

Maar het barontje bleef ontstemd en triest. Een uitdrukking van echte smart en droefheid stond op zijn gezicht, en terwijl allen zich klaarmaakten om het traditioneel feestmaal te gaan gebruiken, zei hij eensklaps dat hij zich niet lekker voelde en ditmaal niet mee zou aanzitten.

- Mais monsieur le baron! riepen allen in verslagenheid.

- Non, messieurs, je vous en supplie, n'insisterez pas, smeekte hij.

En hij groette, hij groette hen allen beleefd en diep, om zich te verontschuldigen, en vertrok met de twee dames, door het open hek van zijn in avondglorie badend park, overweldigd door een leed dat hij niet verkroppen kon.

Dat is het einde geweest.

Dien winter wierp een storm den "gaaisprang" omver, en zij werd niet meer opgericht. Zij was ook al oud en vermolmd, ouder nog dan de overblijfsels van de oude garde, die er zich voor 't laatst hadden omheengeschaard.

L'Oiseau loyal d'Axpoele werd als een pronkstuk in de jachtkamer van 't barontje aan den wand gehangen; en kort daarop is het barontje zelf bij zijn voorouders in den familiekelder neergedaald.

't Is jammer dat die oude dingen moeten doodgaan.